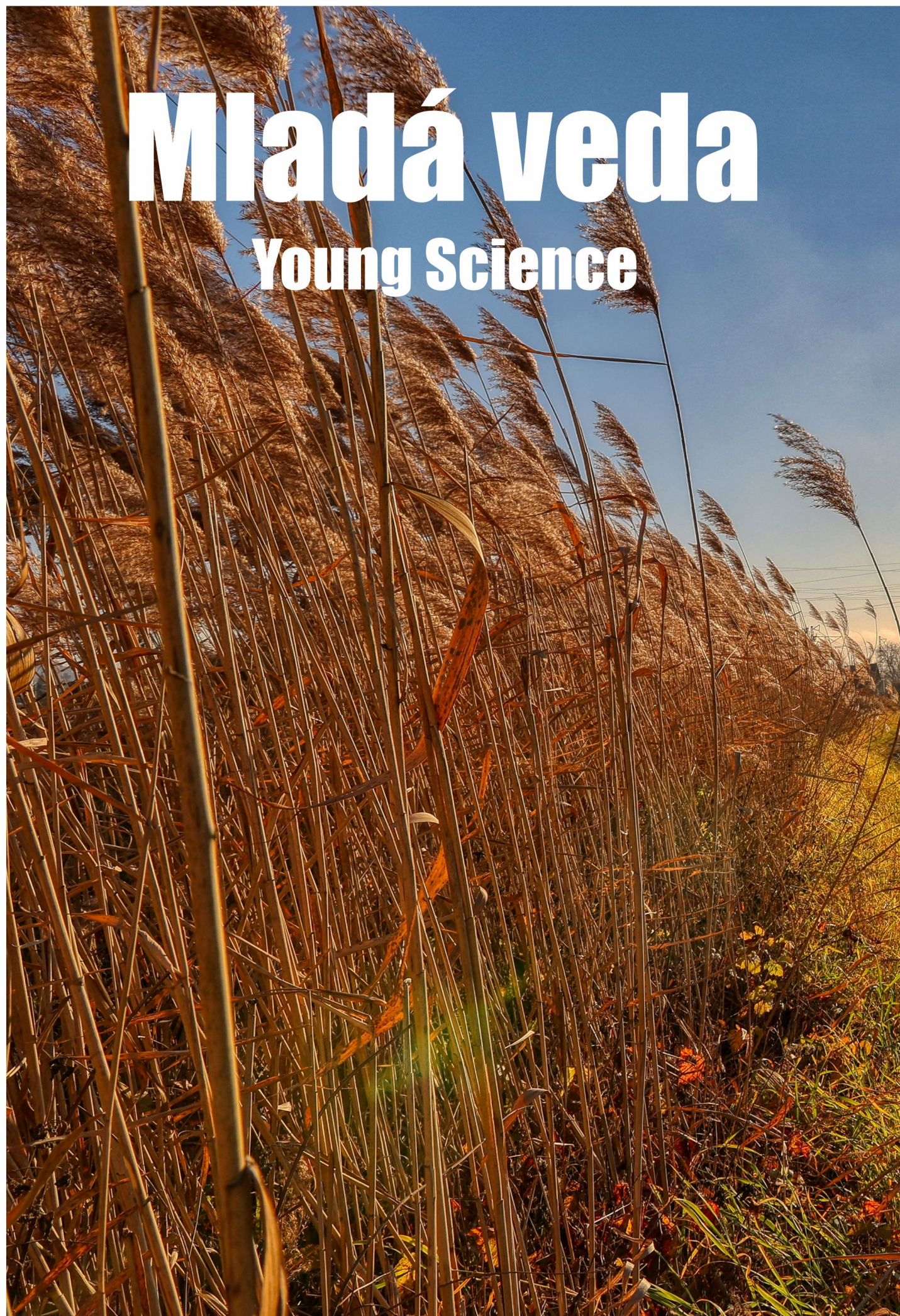

Mladá veda

Young Science

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 3, ročník 11., vydané v septembri 2023

ISSN 1339-3189, EV 167/23/EPP

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Pri Toryse. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

doc. Ing. Peter Adamišín, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

Mgr. Jakub Köry, PhD. (School of Mathematics & Statistics, University of Glasgow, Glasgow)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra verejnej ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

Mgr. Michal Garaj, PhD. (Katedra politických vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Trnava)

REDAKCIA

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

Mgr. Martin Hajduk, PhD. (Banícke múzeum, Rožňava)

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSS UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

POHLAD NA MESTSKÝ CESTOVNÝ RUCH A JEHO INOVATÍVNU BUDÚCNOSŤ

PERSPECTIVE ON URBAN TOURISM AND ITS INNOVATIVE FUTURE

Tünde Dzurov Vargová¹

Autorka pôsobí ako odborný asistent na katedre turizmu a hotelového manažmentu fakulty manažmentu, ekonomiky a obchodu, Prešovskej univerzity v Prešove. Vo svojom výskume sa zameriava na rozvoj cestovného ruchu z pohľadu kvality poskytovaných služieb, na rozvoj kultúrneho a mestského cestovného ruchu ako predpokladu rozvoja trvalo udržateľného cestovného ruchu, ako aj na tvorbu projektov v cestovnom ruchu.

Tünde Dzurov Vargová works currently as an assistant professor at the Faculty of Management and Business of the University of Prešov in Prešov, Department of Tourism and Hotel Management. In her research, she focuses on the development of tourism from the point of view of the quality of the provided services, on the development of cultural and urban tourism as a prerequisite for the development of sustainable tourism, as well as on the creation of projects in the tourism industry.

Abstract

Urban tourism, one of the leading products across Europe, has undergone significant transformation, evolution, and innovations in the new millennium. This process has been initiated by changes in consumer habits on the demand side, particularly with the inclusion of experience-based travel. The aim of the presented article is to showcase the results of a theoretical analysis, evaluating the perspective of urban tourism including its future.

Key words: tourism, city, urban tourism, residents, tourists

Abstrakt

Mestský cestovný ruch, jeden z vedúcich produktov v celej Európe, prešiel v novom tisícročí zásadnou transformáciou, vývojom a inováciami. Tento proces bol spustený zmenami v spotrebiteľských návykoch na strane dopytu, najmä zahrnutím cestovania založeného na zážitkoch. Cieľom predloženého článku je prezentovať výsledky teoretickej analýzy, zhodnotenia pohľadu na mestský cestovný ruch vrátane jeho budúcnosti.

Kľúčové slová: cestovný ruch, mesto, mestský cestovný ruch, obyvatelia, turisti

---

¹ Adresa pracoviska: Mgr. Tünde Dzurov Vargová, PhD., Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta manažmentu, ekonomiky a obchodu, Katedra turizmu a hotelového manažmentu, Konštantínova 16, 080 01 Prešov
E-mail: tunde.dzurovvargova@unipo.sk

Úvod

Cestovný ruch sa stal moderným globálnym fenoménom a prispieva k rozvoju spoločnosti mnohými možnými spôsobmi. Viditeľný vplyv rozvoja cestovného ruchu zahŕňa nielen ekonomické faktory, ale tiež rozvíja environmentálne, kultúrne a sociálne aspekty života a pohody (Švedová a kol., 2023). V skutočnosti, vzhľadom na tieto rôzne výhody plynúce z rozvoja cestovného ruchu, mu podarilo získať veľmi dôležitý a významný status v komunite a mnohé krajiny uznávajú cestovný ruch ako svoju prioritu v hospodárskom rozvoji. Mestský cestovný ruch je konceptom v rámci cestovného ruchu a stáva sa jednou z hlavných funkcií miest, pričom jeho význam stále rastie. Mestské turistické lokality bohaté na historické črty často slúžia ako vhodný príklad mestských lokalít, ktoré majú potenciál lákať návštevníkov, aby si užívali ponúkané historické a kultúrne zážitky. Mestský cestovný ruch je oblasť cestovného priemyslu zameraná na návštevy a objavovanie miest a veľkomiest. Tento druh cestovania sa zameriava na kultúrnu a historickú hodnotu miest, ich atrakcie, pamiatky, kultúrne podujatia a iné zážitky, ktoré mestá ponúkajú návštevníkom. Mestský cestovný ruch zahŕňa rôznorodé aktivity, ako sú prehliadky, návštevy múzeí, galérií, historických miest, gastronomické zážitky, nákupy a účasť na miestnych kultúrnych podujatiach (Achana & Augoustis, 2003).

Tento druh cestovného ruchu sa stal významným fenoménom v priebehu posledných desaťročí, pričom mnohé mestá sa snažia privítať návštevníkov a ponúknuť im jedinečné zážitky. Rastúca urbanizácia a záujem o objavovanie kultúrnych aspektov miest zohrávajú významnú úlohu v tomto trende. Mestský cestovný ruch môže mať pozitívny vplyv na miestne hospodárstvo tým, že pritiahne turistov, ktorí utratia peniaze za ubytovanie, stravovanie, nákupy a zábavu. Mestské turistické lokality možno definovať ich veľkosťou, čo môže viesť k širokému spektru miest, ktoré sa považujú za mestské turistické destinácie, ako sú hlavné mestá (napr. Paríž), priemyselné mestá (napr. Bradford), prímorské strediská (napr. Miami), kultúrne mestá (napr. Benátky) a historické mestá (napr. Viedeň alebo Cambridge) (Minoia, 2017).

Napriek pozitívnym vplyvom má mestský cestovný ruch aj svoje výzvy a kontroverzie. Príliš veľký počet turistov môže spôsobiť preplnenie, znečistenie a negatívny vplyv na miestne obyvateľstvo a infraštruktúru. Konflikty medzi turistami a miestnymi obyvateľmi môžu viesť k nedorozumeniam a napätiam v niektorých destináciách (Ashworth & Page, 2011).

Rozvoj mestského cestovného ruchu je pre mnohé mestá dôležitým ekonomickým faktorom, ale vyžaduje vyvážený prístup a riadenie, aby sa zabezpečila udržateľnosť, ochrana kultúrneho dedičstva a kvalita života pre obyvateľov.

Rast mestského cestovného ruchu

Od nástupu hromadného cestovného ruchu v 60. rokoch 20. storočia bol mestský cestovný ruch konzistentne jedným z najrýchlejšie rastúcich segmentov cestovného fenoménu v krajinách s rozvinutými ekonomikami.

Očakávalo sa, že celosvetový príchod medzinárodných tranzitných turistov dosiahne 1,4 miliardy do roku 2020 a 1,8 miliardy do roku 2030 (UNWTO, 2019). Za posledné roky sa počet mestských ciest celosvetovo zvýšil o 82 percent a dosiahol podiel na trhu 22 percent zo

všetkých dovoleníek, podľa najnovších oficiálnych štatistík (IPK International, 2022). Spolu s udržateľným rastom mestského cestovného ruchu vzrástol námorný cestovný ruch o 24 %, zatiaľ čo dovolenky na slnku, piesku a oddychu vzrástli o 39 % a zájazdy ukázali stabilnejší rast o 21 %. Rast mestského cestovného ruchu sa prejavuje v rozvinutých aj vznikajúcich ekonomikách. Podiel trhu na mestské dovolenky dosiahli 21 % v Európe, 17 % v Severnej Amerike, 25 % v Ázijsko-pacifickom regióne a 22 % v Latinskej Amerike (IPK International, 2022).

Motory mestského cestovného ruchu

Podstatný rast mestského cestovného ruchu podporujú priestorové, sociálne, ekonomické a technologické faktory. Celosvetové urbanizačné procesy vedú k nárastu počtu ľudí žijúcich v mestách a k pocitu väčšieho spojenia s mestami a mestským životným štýlom, čo znamená, že viac ľudí sa usiluje navštíviť iné mestá (ETOA, 2021). Zvýšené bohatstvo strednej triedy v západných ekonomicky rozvinutých krajinách, ako aj v rozvíjajúcich sa ekonomikách, umožňuje ľuďom navštíviť a preskúmať iné mestá. To je uľahčené niekoľkými ďalšími vývoji. Po prvé, klesajúce náklady na cestovanie, hlavne podporované rýchlym vzostupom nízkonákladových leteckých spoločností, a dostupnosťou lacných ubytovacích zariadení (Buhalis & Amaranggana, 2014). Po druhé, pokroky v oblasti IKT a iných technológií hrajú významnú úlohu. Podporujú marketing a propagáciu miest a uľahčujú online rezervácie cestovania a ubytovania (AirBnB). V dôsledku týchto vývojov sa mestá už nepovažujú len za vstupné, nástupné alebo tranzitné body počas cesty, ale ako atrakcie a ciele samé o sebe (Gutiérrez a kol., 2017).

Dôsledky mestského cestovného ruchu pre mestá, turistov a obyvateľov

Rast mestského cestovného ruchu sa prejavuje štyrmi prepojenými procesmi:

- prítomnosťou turistov;
- túžbou miestnych úradov alebo podnikov privítať turistov na svojom území;
- odmietnutím cestovného ruchu (t. j. negatívnym postojom k cestovnému ruchu);
- „cestovateľským“ pohľadom, cez ktorý je svet interpretovaný (Boes a kol., 2016).

Na celosvetovej, národnej a regionálnej úrovni sa mestský cestovný ruch stal dôležitým ekonomickým motorom. Na národnej úrovni prekonáva cestovný ruch do krajín celkovú turistiku a rast HDP (EEA, 2016). Na regionálnej a miestnej úrovni sa považuje mestský cestovný ruch za inkubátor inovácií a technológií a za kľúčový faktor v mestskom hospodárstve a rozvoji miest:

- vytvára pracovné miesta,
- stimuluje zahraničnú výmenu prostredníctvom príjmov a daní,
- podporuje investície do infraštruktúry a poskytovania verejných služieb (UNWTO, 2019).

Iní výskumníci zdôrazňujú zvýšené povedomie o dedičstve a kultúre a dokonca prínos k tolerancii a úctivým spoločnostiam (Onder a kol., 2017). Štúdiá ukazujú, že čo si obyvatelia najviac cenia, je pozitívna atmosféra, živosť a medzinárodná atmosféra, ktorú cestovný ruch

prináša do ich mesta, spolu so zachovaním a obnovou historických častí mesta a tradičnej architektúry (Dwyer, 2009).

Je však rozhodujúce ponúkať konštruktívne kritiky: rast cestovného ruchu a prílev turistov do stále viac obytných častí, napríklad AirBnB ovplyvňuje priestorovú kvalitu a kvalitu života občanov, najmä v historických centrách miest. Historické mestské centrá sú oblasťami, ktoré preukazujú najväčšiu koncentráciu turistov (Cox, 2017).

Výskumy ukazujú, že AirBnb sa môže voľne rozširovať v historických mestských centrách, kde sú bežné hotely a pohostinstvá obmedzené zónovými plánmi a predpismi úradov (Zervas a kol., 2014). Toto rozšírenie AirBnB má potenciál zhoršiť preplnenie a gentrifikáciu cestovného ruchu (Gutiérrez et al., 2017). Niektorí výskumníci diskutujú o „festivalizácii“, „turistifikácii“ mestského priestoru a „dedomúzovaní“ centier miest, ktoré umožňujú turistom zažiť „mestskosť“ mesta ako celkový zážitok. Perspektívy „turistifikácie a disneizácie“ (Hsu a kol., 2016) miest môžu klásť otázku inscenovanej autenticity mestských prostredí a vyvolávať ďalšie debaty o vhodných kapacitách cestovného ruchu pre mestá. Gentrifikácia, zníženie ponuky bytov zvýšením nájmov a cien nehnuteľností (Peters, 2017) a zníženie kvality života miestnych obyvateľov (Gravari-Barbas a Maria Jacquot, 2017) sú zdokumentované účinky mestského cestovného ruchu. Boli predložené správy a prípady, kde miestni obyvatelia v mestách ako Barcelona, Salzburg alebo Benátky aktívne protestujú proti tomuto masívnemu prílivu turistov do ich miest (napríklad Kettle, 2017) (ORF, 2017). Jedným z ich hlavných argumentov je, že nárast počtu denných návštevníkov vyvoláva neudržateľný rast cien nehnuteľností, spôsobuje gentrifikáciu a vysťahovanie občanov - kladiac otázku, komu patrí mesto? Ak sa prekročia určité numerické prahy, cestovný ruch sa ľahko môže pre obyvateľov stať obtiažnym kvôli zvýšeným cenám, nesprávnemu správaniu turistov, transformácii rezidenčných oblastí na zóny turistického ubytovania (AirBnB), náporu návštevníkov na kapacitu miest a preplneniu, ako napríklad v Amsterdame, Benátkach alebo Barcelone (Koens & Postma, 2017).

Podľa štatistík v Európe indexy rastu mestského cestovného ruchu prevýšili tradičný cestovný ruch vo voľnom čase a získali väčšiu pozornosť vlád ako pomerne neškodný recept na boj proti sociálnym a hospodárskym krízam. Avšak zložitosť mestských komunit spolu s neočakávanými a nekontrolovanými vzormi cestovania odhaľuje dôležité konflikty a vplyvy takého kvitnúceho mestského cestovného ruchu. V posledných rokoch boli mnohé destinácie náhle zobudené zo sna o cestovnom ruchu samotnými miestnymi komunitami a médiami. Neočakávane sa tradičná pohostinná atmosféra zmenila na odmietavú a nepriateľskú postoje. Výsledkom je kompromitácia udržateľnosti. Preto bude pre budúcu udržateľnosť mestského cestovného ruchu potrebný nový prístup. Sociálne a environmentálne dopady musia byť vážne zohľadnené pri plánovaní cestovného ruchu, aby sa dosiahla ekonomická udržateľnosť. Rozvíjajúce sa mestské destinácie sa musia učiť od tých, kde je taká udržateľnosť v súčasnosti ohrozená; nakoniec sa budú musieť stretávať s rovnakými problémami.

Budúce výzvy pre inteligentné mestá

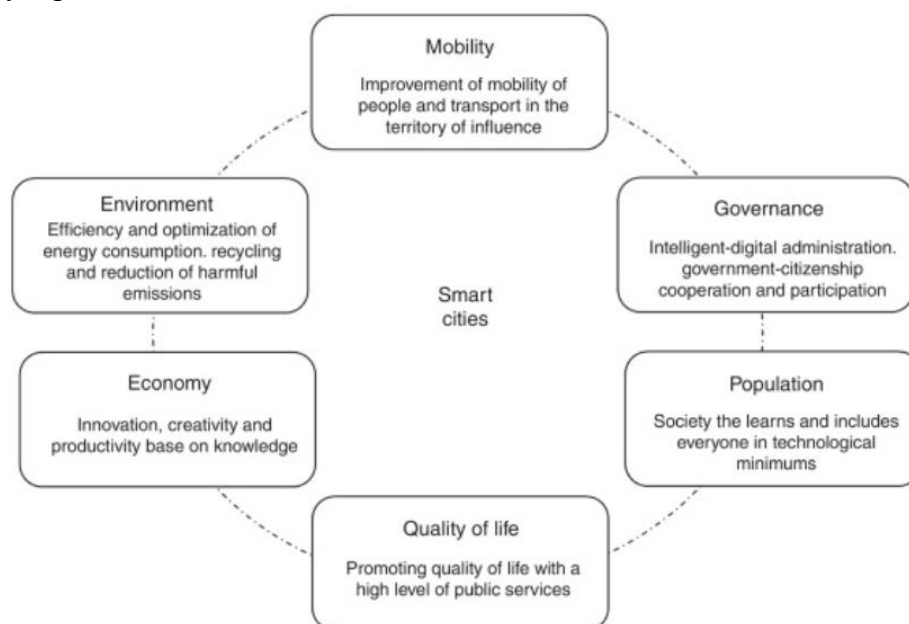
Celkovo globalizácia a ekonomické zmeny priviedli ku „kreatívnej zmene“ v mestskom hospodárstve (Frisch a kol., 2019), ktorá ukazuje posun od výroby k službám a produkcií spojenej s poznámkami a „kreatívnym priemyslom“. Cestovný ruch bol dlho populárnou témou v mestskej politike, ako odvetvie, ktoré bolo relatívne jednoduché propagovať s minimálnymi verejnými investíciami potrebnými okrem preoblikovania mestských priestorov a akcií na marketing miest (Gretzel a kol., 2015). Napriek tomu zmena v mestskom hospodárstve posunula cestovný ruch na špičku agendy mestských politík, marketing miest sa stal nástrojom mestských politík na strategické označovanie miest (Kolotouchkina & Seisdedos, 2018).

Niektorí autori však kritizujú tieto prístupy, ktoré pripisujú mestám hodnotu ako generujúce jednotky finančných prostriedkov (Lim a kol., 2018), že označovanie a festivalizácia nesie riziko „karaoke architektúry“ (Kolotouchkina & Seisdedos, 2018) a že tieto prístupy podceňujú a zjednodušujú komplexitu mestského plánovania v jeho konkrétnom politickom kontexte (Frisch a kol., 2019). Tieto debaty úzko súvisia s celkovejšou diskusiou, ktorá kladie otázku, ktorý typ rozvoja miest a mestského charakteru by mal byť prioritný. Cestovný ruch nie je izolovaným fenoménom, ktorý možno oddeliť od jeho mestského kontextu. Jeho rôzne formy a odlišné praktiky sa miešajú s „bežnými“ mestskými praktikami, ako sú bývanie, voľný čas, mobilita, spotreba a produkcia (IBM, 2017). Hranice medzi turistickými a neturistickými mestskými praktikami sú nejasné, tekuté a prekrývajú sa. Okrem toho cestovný ruch mení a transformuje mestá a mestské priestory a naopak - tieto transformácie nie sú vždy žiaduce z pohľadu obyvateľov.

Očakáva sa, že mestský cestovný ruch bude aj v nasledujúcich rokoch rásť (IPK International, 2016) a mestá budú čeliť obrovským výzvam pri riadení rozvoja cestovného ruchu a jeho dôsledkov (Gretzel a kol., 2015). Na svetovom summite o mestskom cestovnom ruchu sa dôraz kládol aj na to, že keď je cestovný ruch uznávaný za dôležitú silu mestských zmien, vyžaduje si to dlhodobú politiku, plánovanie a dobré riadenie, v ktorom je cestovný ruch integrovaný a berú sa do úvahy komplexné reality cestovného ruchu s jeho možnými nepríjemnosťami v meste a zázemí (Fennel, 2021). Aby sa zabezpečili potreby, požiadavky a očakávania obyvateľov, ako aj (budúcich) návštevníkov, mestá musia neustále prispôsobovať a transformovať, pričom sa objavujú nové výzvy a problémy (Molinillo a kol., 2019). Možnosti a výzvy mestského cestovného ruchu je potrebné riešiť a riadiť v spolupráci s príslušnými zainteresovanými stranami a občanmi (Nunkoo & Ramkissoon, 2012). Su a kol., (2011) vyzývali mestá, aby aktívne prehodnotili svoju budúcnosť, aby vytvorili schopnosť konať s predvídavosťou a spoluvytvárali odolné a obývateľné miesta namiesto toho, aby len reagovali na „očakávané tsunami zmien“.

Kľúčová oblasť v mestách sa bude v budúcnosti naďalej rozvíjať a v súlade s tým bude priťahovaná kontrola rastúceho povedomia spoločnosti o otázkach environmentálnej udržateľnosti. Vyskytnúť sa môžu problémy, ktoré pravdepodobne ovplyvnia mestá a ich cestovný ruch v strednodobom horizonte a v budúcnosti, vrátane masového cestovného ruchu, terorizmu, klimatických zmien, maloobchodu v centre mesta, podnikov, ktoré sa snažia konkurovať online maloobchodu, politický konflikt, zmeny v správaní a očakávaniach

návštevníkov a budúcom overovaní technologických riešení (Molinillo a kol., 2019). Prijateľnosť zmien v mestách cestovného ruchu porastie do značnej miery riešeniami, ktoré budú môcť smart inovácie ponúknuť na mnohých frontoch vrátane životného prostredia, správy vecí verejných, kvality života a miestnej ekonomiky, ľudského kapitálu a mobility. Je to pozitívne symbiotické spolužitie prijateľných limitov zmien a inteligentných inovácií – že prinesú pripravenosť na budúcnosť potrebnú pre novú generáciu múdrejšieho (nie inteligentnejšieho) cestovného ruchu v ponímaní odolného mesta inteligentného cestovného ruchu (Fennel, 2021). Táto odolnosť sa tiež stane črtou charakteru obyvateľov tejto novej generácie miest cestovného ruchu, ktorí sa naučia prispôsobovať efektívne k postupným zmenám (napr. technologickému vývoju), ako aj náhlym a potenciálne traumatickejšími, ako sú krízy, ktoré môžu súvisieť s environmentálnymi otázkami, politickými, demografickými, ekonomickými alebo energetickými výzvami. Podstatné je, že rovnako ako múdrejší a odolnejší smart cestovný ruch miest sa naučia užšie spolupracovať s blízkymi smart dedinami a smart regiónmi pomocou systémového sieťového prístupu na zabezpečenie dočasného uvoľnenia tlaku generovaného náhlymi zmenami (Minoia, 2017). Úloha technológie v týchto procesoch bude oveľa jemnejšia a intuitívnejšia. V súlade s tým bude kľúčová definujúca charakteristika múdrych miest cestovného ruchu predpovedať, kedy ich obyvatelia, návštevníci môžu potrebovať chvíle tzv. „technologického detoxu“ na načerpanie nových síl, zamyslenie sa a návrat k ich každodenným aktivitám. Táto nová generácia odolných a múdrych miest cestovného ruchu tak vstúpi do vývojovej fázy možno mierne presahujúcej naše súčasné chápanie umelej technológie v takej miere, v akej sa začnú ladiť na naše emócie, intelekt a stav mysle, aby vytvorili symbiotický vzťah s konečným zdrojom odolnosti zdokonaleným prírodou tisíce rokov: ľuďmi.

Obr. 1 – Rozmery (pilieri) inteligentných miest.
Zdroj: Giffinger a Gudrun (2010).

Významným procesom je digitalizácia, počas ktorej sú moderné technologické výtobytky mestského cestovného ruchu obdarené dodatočným obsahom prostredníctvom zvýšenia ich

zamerania na skúsenosti. Najčastejšie to znamená audiovizuálne doplnky. Preto mechanizmus jeho účinku je však polarizovaný. Naše zistenia potvrdzujú, že mladšie generácie si dopytujú tieto vylepšenia ale pre staršie vekové skupiny sú ťažšie akceptovateľné.

Snáď jedným z najviac rozdeľujúcich procesov modernizácie cestovného ruchu je dnes „online verzia“ jednotlivých atrakcií (napríklad online prehliadky miest alebo prechádzky vo virtuálnej realite). V tomto procese je negatívne hodnotenie značnej časti dopytovaných pochopiteľné, keďže pri tomto riešení nemôže zážitok zažiť osobne, takže tento typ konzumácie zostáva pocitom neprítomnosti. Naopak, druhá časť dopytu považuje tieto postupy za vhodné, ale s vyjadrením, že takýto proces nenahradí tradičné produkty (Giffinger & Gudrun, 2010).

Prínos realizovaných výskumov

Napriek veľkej dôležitosti mestského cestovného ruchu a výzvam súvisiacim s ním sa akademický výskum v tejto oblasti objavil až nedávno. Pred 80. rokmi sa zdalo, že výskum cestovného ruchu má silný „vidiekový sklon“, ale odvtedy záujem postupne narastal (Haarstad, 2017). Rast praxe mestského cestovného ruchu bol sprevádzaný zvyšujúcim sa akademickým záujmom o tento fenomén a mestský cestovný ruch sa stal multidisciplinárnou oblasťou štúdia, kde výskumníci cestovného ruchu sa zameriavajú na aspekty rozvoja, riadenia a marketingu v mestskom cestovnom ruchu (Koens a Postma, 2017), a geografia prejavujú záujem o plánovacie úvahy pre kultúrny cestovný ruch v, ako aj zameriavanie sa na environmentálne faktory a ekonomické dôsledky mestského cestovného ruchu (Law, 1992) a účinky veľkých udalostí na mestá.

Hoci bolo prijatých rôznych prístupov na štúdium mestského cestovného ruchu, akademická debata je stále považovaná za fragmentovanú a začínajúce pole výskumu a praxe (Pasquinelli, 2015): „tí, ktorí študujú cestovný ruch, zanedbávajú mestá, zatiaľ čo tí, ktorí študujú mestá, zanedbávajú cestovný ruch“ (Ashworth & Page, 2011). Zenker & Braun (2017) si myslia, že zanedbanie cestovného ruchu vo výskume mestských štúdií je prekážkou pre primerané uvažovanie o mestách. Niektorí autori riešia túto medzeru tým, že presadzujú úlohu cestovného ruchu a brandingu miesta ako nedeliteľnú súčasť strategických prístupov k priestorovému plánovaniu a mestskému riadeniu (Zenker & Braun, 2017). Nedávno sa urbanistickí výskumníci začali zaoberať mestskými súťažami spôsobenými a súvisiacimi s cestovným ruchom a cestovateľskými praktikami, ako sú občianske protesty proti turistom a cestovnému ruchu. Tieto boje sa často nezaoberajú iba obyvateľmi proti turistom, ale kladú otázku, aký druh mestského rozvoja a transformácie je výhodný pre koho a kto z takého rozvoja profituje alebo trpí. Vzhľadom na nedostatočne robustný akademický výskum v oblasti mestského cestovného ruchu nie je prekvapením, že štúdie zamerané na budúcnosť miest a cestovného ruchu sú vzácne.

Záver

So zrýchľovaním urbanizácie čelí množstvo miest výzvam navrhnuť a vybudovať lepšie mesto pre život. Mestské komunity sa snažia zmierniť urbanizačné výzvy a zabezpečiť kvalitné životné prostredie prostredníctvom efektívnejšieho riadenia aktív a zdrojov. Mestá a mestská infraštruktúra sú veľmi zložité systémy, ktoré musia denne efektívne reagovať na

mnohé potreby. Riešenia pre inteligentné mestá zahŕňajú rôzne požiadavky, obmedzenia a výzvy, ktorým čelia. Paralelne s ekonomickým a sociálnym rozvojom implementácia konceptu smart city rozvíja a zlepšuje ekologický systém, ktorý podporuje princípy trvalo udržateľného rozvoja v mestách. Súčasný mestský cestovný ruch je rad veľmi rozmanitých aktivít vrátane spoznávania objektov, získavania poznatkov, zábavy, nákupov, kultúrnych aktivít, umeleckých podujatí a návštev miest, ktoré pripomínajú dôležité miestne, regionálne alebo dokonca globálne udalosti alebo osobnosti. Mestá s dobre rozvinutým a bohatým programom služieb sa stávajú atraktívnymi cieľmi pre rôzne skupiny ľudí. Mestský cestovný ruch hrá svoju úlohu pri zlepšovaní obrazu destinácie a je teraz nevyhnutné, aby miestne vlády a súkromný sektor mali dobre riadený plán na rozvoj mestských destinácií.

Tento článok odporúča na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda:

PaedDr. Milena Švedová, PhD., MBA

Príspevok vznikol za podpory projektu GAMA/23/1 Výskum manažérskych inovácií v cestovnom ruchu v postpandemickom období riešený na Fakulte manažmentu, ekonomiky a obchodu, Prešovskej univerzity v Prešove.

Použitá literatúra

1. ACHANA, F. a AUGOUSTIS, S., 2003. *A practical approach to city tourism sustainability*. In: R. Schuster (Ed.), *Proceedings of the 2002 Northeastern recreation research symposium*. Newtown Square, PA: USDA Forest Service, Northeastern Research Station.
2. ASHWORTH, G. A PAGE, S.J., 2011. *Urban tourism research: recent progress and current paradoxes*. In: *Tourism Management*, 32(1), 1-15.
3. BOES, K., BUHALIS, D. a INVERSINI, A., 2016. *Smart tourism destinations: Ecosystems for tourism destination competitiveness*. In: *International Journal of Tourism Cities*, 2(2), 108–124.
4. BUHALIS, D. a AMARANGGANA, A., 2014. *Smart tourism destinations*. In: Z. Xiang & I. Tussyadiah (Eds.), *Information and communication technologies in tourism*.
5. COX, M., 2017. *Airbnb as a racial gentrification tool*. *Inside Airbnb: The Face of Airbnb, New York City*.
6. DWYER, L., EDWARDS, D., MISTILIS, N., ROMAN, C. a SCOTT, N., 2009. *Destination and enterprise management for a tourism future*. In: *Tourism Management*, 30, 63–74.
7. EEA, 2016. *Urban adaptation to climate change in Europe* (EEA report no. 12/2016). Copenhagen: European Environment Agency.
8. ETOA., 2014. *Cities, Tourists and the Future of Europe's Tourism*, European Association of Tour Operators. In: ETOA, London, available at: www.travelandtourworld.com/news/article/cities-tourists-future-europe-tourism/ (accessed 1 July 2017).
9. FAYOS-SOLÀ, E., 2011. *The road less travelled. Tourism and innovation: The UNWTO knowledge network*. In: *Téoros*, 30(1), 143–147.
10. FENNELL, D.A., 2021. *Technology and the sustainable tourist in the new age of disruption*. In: *Journal of Sustainable Tourism*, 29(5), 767–773.
11. FRISCH, T., SOMMER, C., STOLTENBERG, L. a STORS, N., 2019. *Tourism and everyday life in the contemporary city* (1st ed.), Routledge.
12. GIFFINGER, R. A GUDRUN, H., 2010. *Smart cities ranking: An effective instrument for the positioning of the cities?* In: *ACE: Architecture, City and Environment*, 4(12), 7-26
13. GRAVARI-BARBAS a MARIA JACQUOT, S., 2017. *No conflict? Discourses and management of tourism-related tensions in Paris*, in Colomb, C. and Novy, J. (Eds), *Protest and Resistance in the Tourist City*, Routledge Taylor and Francis Group, pp. 31-51.

14. GRETZEL, U., WERTHNER, H., KOO, C. a LAMSFUS, C., 2015. *Conceptual foundations for understanding smart tourism ecosystems*. In: Computers in Human Behavior, č. 50, 558-563.
15. GUTIÉRREZ, J., GARCÍA-PALOMARES, J.C., ROMANILLOS, G. A SALAS-OLMEDO, M.H., 2017. The eruption of Airbnb in tourist cities: comparing spatial patterns of hotels and peer-to-peer accommodation in Barcelona. In: Tourism Management, 62, doi: 10.1016/j.tourman.2017.05.003.
16. HAARSTAD, H., 2017. Constructing the sustainable city: examining the role of sustainability in the 'smart city' discourse. In: Journal of Environmental Policy & Planning. Roč.19, č. 4, s. 423-437.
17. HSU, A., KING, B., WANG, D. a BUHALIS, D., 2016. *In-destination tour products and the disrupted tourism industry: Progress and prospects*. In: Information Technology & Tourism, 16(4), 413-433.
18. IBM. 2017. Smarter cities challenge aims to make lasting urban improvements, [cit. 2023-5-11]. Dostupné z: <https://www.ibm.com/blogs/cloud-computing>.
19. IPK International, 2022. ITB world travel trends report 2022-6. Messe Berlin GmbH, Berlin.
20. KETTLE, M., 2017. Mass tourism is at a tipping point – but we're all part of the problem, [online]. [cit. 2023-01-07]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/aug/11/tourism-tipping-point-travel-less-damage-destruction>
21. KOENS, K A POSTMA, A., 2017. *Understanding and Measuring Visitor Pressure in Urban Tourism. A Study Into the Nature and Methods Used to Manage Visitor Pressure in six Major European Cities*, Centre of Expertise in Leisure, Tourism and Hospitality (CELTH), Breda and Leeuwarden and Vlissingen.
22. KOLOTOUCHKINA, O., a SEISDEDOS, G. 2018. Place branding strategies in the context of new smart cities: Songdo IBD, Masdar and Skolkovo. In: Place Branding and Public Diplomacy, roč. 14, č. 2, 115-124.
23. LAW, C., 1992. *Urban tourism and its contribution to economic regeneration*. In: Urban Studies, 29(3-4), 599-618.
24. LIM, C., KIM, K. a MAGLIO, P., 2018. *Smart cities with big data: references models, challenges and considerations*. In: Cities, č. 82, 86-99.
25. MINOIA, P., 2017. *Venice reshaped? Tourism gentrification and sense of place*. In N. Bellini & C. Pasquinelli (Eds.), Tourism in the city – Towards an integrative agenda on urban tourism (261-274). Heidelberg: Springer.
26. MOLINILLO, S., ANAYA-SÁNCHEZ, R., MORRISON, A.M. a COCA-STEFANIAK, J.A., 2019, *Smart city communication via social media: Analysing residents' and visitors' engagement*. In: Cities, č. 94, 247-255.
27. NUNKOO, R. a RAMKISSOON, H., 2012. *Power, trust, social exchange and community support*. In: Annals of Tourism Research, roč. 39, č. 2, 997-1023. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2011.11.017>.
28. ONDER, I., WÖBER, K. a ZEKAN, B., 2017. *Towards a sustainable urban tourism development in Europe. The role of benchmarking and tourism management information systems. A partial model of destination competitiveness*. In: Journal of Tourism Economics, 23(2), 243-259.
29. ORF, 2017. *Massenanstrum in altstadt: unmut wächst*. ORF online, 19 August, pp. 1-3, available at: <http://salzburg.orf.at/news/stories/2861138/>
30. PASQUINELLI, C., 2015. *Urban Tourism(s): is There a Case for a Paradigm Shift?*. Gran Sasso Science Institute, Cities research Unit, L'Aquila.
31. PETERS, D., 2017. Density wars in silicon beach: the struggle to mix new spaces for toil, stay and play in Santa Monica, California, in Colomb, C. and Novy, J. (Eds), Protest and Resistance in the Tourist City, Routledge Taylor and Francis Group, pp. 90-106.
32. SU, K., LI, J. a FU, H., 2011. *Smart city and the application*. IEEE International Conference on Electronics, Communications and Control (ICECC), 1028-1031.
33. ŠVEDOVÁ, M., MATUŠÍKOVÁ, D., KÚCHELOVÁ, Z. A CHOLEWA, UHER, I., 2023. *Rekreácia a voľnočasové aktivity v cestovnom ruchu* In: REKREÁCIA A VOĽNOČASOVÉ AKTIVITY V CESTOVNOM RUCHU Vysokoškolská učebnica. ISBN 978-80-8165-510-4 .
34. UNWTO, 2019, *Tourism Highlights 2019 edition*, World Tourism Organisation UNWTO, Madrid, available at: www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284418145 (accessed 18 June 2019).
35. ZENKER, S. A BRAUN, E., 2017. *Questioning a 'one size fits all' city brand*. In: Journal of Place Management and Development, Vol. 10 No. 3, pp. 270-87, doi: 10.1108/JPM-04-2016-0018.

Mladá veda

Young Science

ISSN 1339-3189